

Izvorni znanstveni rad
UDK 72 Katičić, I. 72.034.7 (497.5 Dubrovnik)
Primljeno: 19.11.2005.

ILIJA KATIČIĆ U BAROKNOJ OBNOVI DUBROVNIKA I PERASTA - NOVE SPOZNAJE O ŽIVOTU I DJELU DUBROVAČKOG GRADITELJA I KLESARA

KATARINA HORVAT-LEVAJ

SAŽETAK: Ilija Katičić (1647-1728) zauzima posebno mjesto u okviru obnove Dubrovnika nakon potresa 1667. godine. Kao posljednji voditelj gradnje katedrale, naslijedio je na toj poziciji talijanske državne arhitekta, pridonijevši tako ponovnoj afirmaciji domaćih graditelja i klesara. No, usponu do navedene prestižne pozicije, nagrađene titulom *protomagistra* svih javnih gradnji (1713.), prethodio je dugotrajni rad na različitim (dosada nepoznatim) dubrovačkim graditeljskim i klesarskim zadacima, od crkve Domino i oltara u crkvi Karmen do Kneževa dvora i tvrđave sv. Ivana. Došavši obnovom katedrale u izravni kontakt s inovacijama svoga prethodnika, sicilijanskog arhitekta Tommasa Napolija, Katičić je sudjelovao u širenju novih baroknih formi u Dubrovniku, što potvrđuju izvori bilježeći njegove daljnje javne i privatne angažmane (općinske kuće na Placi, privatna kuća na Pilama). Ujedno, kao priznati graditelj, navedena je dubrovačka iskustva prenio u susjednu Boku kotorsku, gdje se na poziv peraške općine javlja kao projektant svetišta s kupolom prigradenom uz crkvu Gospe od Škrpjela (1720.) na otočiću ispred Perasta. Na temelju te posljednje sačuvane Katičićeve realizacije moguće je iznijeti hipotezu o njegovoj umjetničkoj osobnosti koju obilježava skladno objedinjavanje renesansnog nasljeđa i baroknih plastičkih inovacija.

Svoje otkriće Ilije Katičića kao dovršitelja gradnje barokne katedrale nakon potresa 1667. godine Kruno Prijatelj zaključuje: "Pojava domaćeg majstora na posljednjoj stranici historije dubrovačke katedrale za nas je veoma važna."¹

¹ Kruno Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitekture.« *Tkalčićev zbornik* 2 (1958): 124.

Katarina Horvat-Levaj, znanstvena je savjetnica u Institutu za povijest umjetnosti u Zagrebu. Adresa: Institut za povijest umjetnosti, Vukovarska 68, 10000 Zagreb. E-mail: khorvat@hart.hr

I zaista, postavljanje dubrovačkog graditelja na gotovo jednaku poziciju² koju je prije njega zauzimao talijanski arhitekt svjetskoga glasa - Tommaso Napoli - znači potvrdu ne samo Katičićevih sposobnosti, već je i jedno od ključnih svjedočanstava o kontinuitetu važnosti dubrovačkih graditelja i klesara u arhitektonskom oblikovanju grada nakon cezure koju je uzrokovao potres. Izvori toga doba, naime, donose sliku izrazite podvojenosti između talijanskih projekatana na dužnosti državnih arhitekata,³ koji po uputama Senata vode obnovu najznačajnijih javnih gradnji, i domaćih majstora koji ih realiziraju. Premostivši navedeni jaz, te došavši svojom angažiranošću u obnovi grada u izravni kontakt s vodećim talijanskim arhitektima, Katičić je pridonio prihvaćanju i širenju baroknih oblika u Dubrovniku. Ujedno, zahvaljujući svom priznatom stručnom statusu, navedenu je ulogu mogao nastaviti izvan granica Dubrovačke Republike, u susjednoj Boki kotorskoj.

Kao takav odavno je poznat u hrvatskoj historiografiji, štoviše, njegov je bokeljski opus bio otkriven ranije od dubrovačkog. Tako ga već Ivan Kukuljević Sakcinski uključuje u svoj znameniti *Slovník umjetnikah jugoslavenskih* (1858.) kao *Iliju Dubrovčanina*, "protomeštra graditelja na glasu" pozvanoga u Perast da izradi projekt za općinsku zgradu.⁴ Protomagistra Iliju iz Dubrovnika otkrio je potom Pavao Butorac (1928.) u knjizi računa crkve *Gospa od Škrpjela* na otočiću ispred Perasta.⁵ Konačno, već spomenuto Prijateljevo otkriće, objavljeno stotinu godina nakon Kukuljevićeva *Slovnika*, zaokružilo je sliku o Katičiću i pokazalo na čemu se temelji njegov u Dubrovniku stečen ugled.⁶ U pismu upućenom Senatu 1712. godine, tražeći naknadu za dovršenje katedrale, Ilija Katičić sam ističe nekoliko svojih najznačajnijih graditeljskih zahvata izvršenih u službi Republike.

Navedene osnovne odrednice jedne očito nadarene i zanimljive umjetničke ličnosti značile su poticaj za dublje istraživanje Katičićevih projekata. Stilskom analizom njegovih dosad poznatih i dokumentiranih djela nastojala se postići valorizacija u širem kontekstu, a novootkriveni dokumenti u Državnom arhivu Dubrovnika⁷ proširili su navedene spoznaje. Bacivši novo svjetlo na njegova

² Napoli je vodio gradnju katedrale kao državni arhitekt, a Katičić kao protomagistar.

³ K. Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitekture.«: 124.

⁴ Ivan Kukuljević Sakcinski, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih*. Zagreb, 1858: 77-78.

⁵ Pavao Butorac, *Gospa od Škrpjela*. Sarajevo, 1928: 75.

⁶ K. Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitekture.«: 117-156.

⁷ Arhivska istraživanja izvršio je mr. Relja Seferović u okviru projekta Instituta za povijest umjetnosti u Zagrebu: *Graditeljska baština Hrvatske od 16. do 18. stoljeća*.

graditeljska i klesarska ostvarenja, od kojih mnoga nažalost više nisu sačuvana, arhivski su izvori ujedno pokazali nepoznate detalje iz života Ilije Katičića, obilježena uzlaznom putanjom uspjeha i priznanja.

Počeci unutar Bratovštine zidara Svih svetih - rani klesarski radovi

Ilija Andrijin Katičić rođen je oko 1647. godine u Dubrovačkom primorju, vjerojatno u Smokovljanima, gdje i danas živi rod istog prezimena.⁸ U svom prvom braku, s Margaritom, kćerkom Mata Stjepanovog Tillija, dobio je 5. srpnja 1688. godine kćer Paulu. Margarita je ostavila oporuku 18. veljače 1691. i ubrzo umrla jer je oporuka 17. ožujka objavljena.⁹ Kao udovac oženio se s Marom iz Dubrovačkog primorja, ali je i njegova druga žena nakon nekoliko godina umrla. Njezina oporuka načinjena je 22. kolovoza 1695., a objavljena 11. veljače 1696. godine.¹⁰ Ilija Katičić umro je u Dubrovniku 4. siječnja 1728. godine.¹¹

Prve podatke vezane uz njegov dubrovački rad bilježe dokumenti Bratovštine zidara (i klesara), formirane oko prastare crkve Svih svetih,¹² posvećene nakon potresa sv. Dominiku - *Domino* - po kojoj je bratovština dobila i ime: *Bratovština zidara Svih svetih - Scuola del Domino*.¹³ U skladu s tadašnjim prilikama u Dubrovniku, primarni zadatak bratovštine bila je obnova njezina sjedišta, smještena sred velikog srednjovjekovnog bloka u podnožju najstarije gradske jezgre - kaštela na litici. Svjedočanstva o pripremnim radovima za to nalazimo već

⁸ Prema istraživanjima Nenada Vekarića, Andrija Ilijin Katičić posjedovao je kuću u Smokovljanima od 1577. do 1610. godine, a njegov sin Ilija Andrin Katičić (djed graditelja Ilije Andrijinog Katičića) od 1626. do 1673. godine.

⁹ *Testamenta de Notaria* (dalje: *Test. Not.*), ser. 10, sv. 71, f. 134r-134v (Državni arhiv u Dubrovniku, dalje: DAD).

¹⁰ *Test. Not.* sv. 72, f. 68r-68v.

¹¹ *Test. Not.* sv. 75, f. 133r-v. Oporuku je pronašao Ante Šoljić.

¹² Serafin Crijević, *Prolegomena in Sacram Metropolitim Ragusinam, Caput Trigesimum Secundum, De paroeciis in Ragusina dioecesi, monasteriis, de insignioribus templis, locisque Piis*, 1744 (Knjižnica Dominikanskog samostana, rukopis br. 36-IV-13). Crijević navodi da se u crkvi Svih svetih, u kojoj je tada bila bratovština zidara i klesara, nekada nalazila bratovština flagelantata. O bratovštini zidara v. Cvito Fisković, *Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku*. Zagreb, 1947: 20-22.

¹³ *Capellani della nostra scuola (fragmente) del Domino (1634-1811)*, ser. 22.2.6, dalje: *Capellani del Domino* (DAD). Ta knjiga predstavlja skup priznanica koje su rizničari Nadbiskupskog stola (*Mensa Archiepiscopalis*) izdavali gastaldima Bratovštine zidara za redovito uplaćene godišnje iznose.

u prvim zapisima bratovštinske knjige *Libro delle Parti della Confraternità dei Muratori (1669-1806)*,¹⁴ a u sklopu navedenih akcija spominje se i Ilija Katičić.

Naime, nakon što su 1669. godine među članovima bratovštine izabrani nadzornici za obnovu crkve *Domino*,¹⁵ pristupilo se prikupljanju sredstava za gradnju koja je već bila u tijeku. Uz odredbu o obveznim priložima svakog člana u novcu te potom i u zidarskom radu na crkvi,¹⁶ jedan od izvora prihoda bilo je i utjerivanje dugova u korist bratovštine. Dodjela tog, ne baš previše ugodnog zadatka, 12. svibnja 1686. godine Iliji Andrijinom Katičiću prvi je poznati pisani spomen¹⁷ našega budućeg protomagistra svih javnih gradnji u Dubrovniku. Katičić je na isti zadatak izabran ponovno 1691. godine,¹⁸ a u međuvremenu su te poslove, ali i vođenje gradnje crkve, obavljali drugi, kasnije afirmirani klesari - Nikola (dello Gaudio) iz Napulja¹⁹ i (Jerolim) Scarpa.²⁰ Ubrzo je, međutim, i Katičić stekao ugled unutar Bratovštine zidara jer je već 1698. godine obnašao funkciju gastalda.²¹

S obzirom na navedeno, za pretpostaviti je, dakako, da je Ilija Katičić bio i stručno angažiran na obnovi bratovštinske crkve kao graditelj (zidar) i klesar, no njezina arhitektonska obilježja ne otvaraju mogućnost značajnijim

¹⁴ *Libro delle Parti della Confraternità dei Muratori (1669-1806)*, ser. 22.2.2, dalje: *Libro della Confraternità* (DAD). Budući da su se zapisi o radu bratovštine nalazili po raznim knjžicama, 1747. godine donesena je odluka da ih pisar treba sve prepisati u jednu knjigu (f. 1r).

¹⁵ *Libro della Confraternità*, f. 2r.

¹⁶ U srpnju 1670. godine odlučeno je da svaki zidar bratovštine mora u korist gradnje crkve (koja se tada odvijala) pridonijeti po 20 groša u roku od iduća tri mjeseca, a potom u kolovožu iste godine traži se od svakog člana bratovštine po 12 groša za pokrivanje crkve. Godine 1677. ponovno je bilo određeno da svaki subrat mora provesti po dva dana radeći na crkvi (tj. na lastavici - zabatu) te ne smije primiti drugo nego 4 groša dnevno (*Libro della Confraternità*, f. 3r, 5r). Kao izvor prihoda za obnovu crkve koristio se i najam prostora u vlasništvu bratovštine. U tu svrhu nastojalo se 1670. naplatiti najam od Ivana Krstitelja Rastellija (talijanskog graditelja), koji je bespravno zauzeo temelj (ruševine) kuće u vlasništvu bratovštine u "Rudanovoj" ulici, nadalje 1671. godine iznajmljena je ruševna kućica uz crkvu (s time da je bratovština najprije zadržala skladište u njezinu prizemlju, a zatim je 1682. godine iznajmila i spomenuto skladište uz sakristiju) (*Libro della Confraternità*, fl. 3r-v, 4r, 7r).

¹⁷ *La prima parte é di creare Ilia di Andrea Caticich e Ninco Muratore li quali dovrano scoter li debiti della nostra Chiesa (Libro della Confraternità, f. 7r).*

¹⁸ *Libro della Confraternità*, f. 8r.

¹⁹ Više o njemu u: Katarina Horvat-Levaj i Relja Seferović, »Barokna obnova Kneževa dvora u Dubrovniku.« *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 27 (2003): 167.

²⁰ Tako je Nikola iz Napulja, zajedno s drugim članovima i gastaldom, morao utjerivati dugove 1681. godine, a isti je 1688. godine imenovan, zajedno sa Scarpom, nadzornikom radova na crkvi, "budući da još valja napraviti mnogo toga u nastavku gradnje" (*Libro della Confraternità*, f. 6r, 8r).

²¹ Katičić se kao gastald spominje i 1708. i 1709. godine (*Capellani del Domino*, f. 3v, 4v).

istraživanjima u tom pogledu. Naime, unatoč prilično velikim dimenzijama, riječ je o krajnje jednostavnoj sakralnoj građevini.²² Dvoranski prostor crkve *Domino* (bez unutrašnje podjele na brod i svetište) natkriven je plitkim (lažnim) svodom iznad profiliranog vijenca na konzolama, a ulično je pročelje lomljeno kako bi se prilagodilo konturi bloka i toku ulica (Od Domina i Za Rokom). Raščlanjeno lučnim portalom i monoforama te uobičajenom rozetom koju nadvisuje jednako tako tradicionalni zvonik *na preslicu*,²³ pročelje govori o umijeću nekadašnjih korisnika tek nešto plastičnijim profilacijama arhitektonskih detalja.²⁴

Uz taj, moglo bi se reći interni zadatak, važan za karijeru unutar strukovne organizacije, ali arhitektonski marginalan, Katičić se usporedo javlja i na jednom za Dubrovnik ključnom graditeljskom pothvatu, a to je obnova Kneževa dvora. Započeta neposredno nakon potresa,²⁵ rekonstrukcija tog izuzetnog gotičko-renesansnog zdanja bila je u punom jeku kasnih osamdesetih i ranih devedesetih godina 17. stoljeća.²⁶ U to doba u Knjizi obnove Dvora, uz Jerolima Scarpu i Nikolu dello Gaudija, te druge klesare,²⁷ zabilježeno je i ime Ilije Katičića, a radovi koje je obavio vezani su uz tadašnji glavni zahvat - ponovnu izgradnju atrija.²⁸ Godine 1687. Katičić je isplaćen, zajedno s Nikolom dello Gaudijem, za klesanje fontane u atriju (luka i polustupa), a dvije godine kasnije dobiva naknadu za dva dana posla na "kopanju rupa za klesane elemente" (stupove), koje potom kleše Jerolim Scarpa.²⁹ Iako je ovdje, osim tehničkih

²² Prema Cvitu Fiskoviću (*Naši graditelji i kipari XV. i XVI. stoljeća u Dubrovniku*: 21), svojim oblikovanjem crkva svjedoči o nedostatku graditeljskog zanata u to doba.

²³ Podaci u *Libro della Confraternità* govore o pojedinim zahvatima na crkvi. Tako je 1703. godine odlučeno da se nabave stube, vjerojatno one pročelne do portala (f. 9v), a tek 1735. došla je na red gradnja zvonika (f. 13v).

²⁴ U unutrašnjosti crkve sačuvano je nešto starije arhitektonske plastike, a u kamenom podu nalaze se brojne unificirane nadgrobne ploče članova bratovštine. Glavni barokni oltar izveden je u štuku, a bratovštinska knjiga bilježi 1759. godine odluku o postavljanju oltara *Presvete Djevice od dobrog savjeta* na desnu stranu crkve, te odluku da se u crkvu vrati iz sakristije oltar sv. Apolonije (*Libro della Confraternità*, f. 30v, 31r).

²⁵ Milan Rešetar, »Sadašnji dubrovački Dvor.« *Novo doba*, Uskrs, 1936: 14. Božo Glavić, »Knežev dvor u Dubrovniku.« *Čovjek i prostor* 7-8 (1950): 60-65.

²⁶ K. Horvat-Levaj i R. Seferović, »Barokna obnova Kneževa dvora u Dubrovniku.«: 167-168.

²⁷ *Libro della Fabbrica del Palazzo Publico*, ser. 7, sv. 124, dalje: *Fabbrica* (DAD). Jerolim Scarpa bio je i otprilike poznat u literaturi, a za Nikolu dello Gaudija znalo se samo kao za Nikolu iz Napulja (Kruno Prijatelj, »Barok u Dalmaciji.«, u: *Barok u Hrvatskoj*. Zagreb, 1982: 713). U Knjizi obnove Dvora zabilježena su i imena drugih klesara, koji se javljaju u raznim izvorima vezanima uz obnovu dubrovačkih građevina nakon potresa: Jerolim Mirošević, Nikola Morosini, Petar Baron, klesar Dominik itd.

²⁸ *Fabbrica*, f. 22v. Klesarevo ime napisano je *Elia Cattich*.

²⁹ *Fabbrica*, fol. 29v.

zahvata, bila uglavnom riječ o izradi replika gotičko-renesansnih plastičkih elemenata, jer je tako zahtijevao Senat,³⁰ možemo pretpostaviti da je Katičić imao priliku nastaviti svoju suradnju na obnovi Dvora i unutar onih klesarskih zadataka koji su, zahvaljujući novom voditelju gradnje - Tommasu Napoliju - u zadnjem desetljeću 17. stoljeća dali gotičko-renesansnom kompleksu barokni pečat.³¹

Osim na Kneževu dvoru, raspon između ponavljanja gotičko-renesansnih obilježja i prihvaćanja baroknih inovacija prepoznaje se i u drugim dubrovačkim arhitektonskim i skulptorskim spomenicima nastalima neposredno nakon potresa. U tom pogledu osobito su zanimljivi, još nedovoljno valorizirani, kameni oltari. Naime, uz importe baroknih mramornih oltara (pretežno iz Venecije),³² tijekom 17. stoljeća u Dubrovniku je bila zamjetna produkcija oltara od domaćeg kamena (vapnenca) - očito rezultat djelovanja brojnih dubrovačkih i korčulanskih klesara, između kojih su najistaknutiji izašli iz anonimnosti upravo zahvaljujući zapisima u Knjizi obnove Dvora.³³ Nekoliko primjera u dominikanskoj crkvi u gradu, te glavni oltar dominikanske crkve u Gružu, svojom klasičnom kompozicijom i skladnom dekoracijom svjedoče o visokoj razini tog segmenta dubrovačke umjetničke baštine. Na jednom takvom zadatku izvori tog vremena bilježe i Katičićev udio. Naručivši 1687. godine, posredstvom dubrovačkog građanina Škapića, od protomagistra Markantuna Pavlovića iz Korčule klesani oltar za crkvu Gospe od Karmela (*Karmen*) na Pustijerni, donator Frano Savinov Ragnina bio je primoran dvije godine kasnije prijaviti spor dubrovačkom kancelaru.³⁴ Budući da ni dvadeset mjeseci nakon isteka dogovorena roka već plaćeni oltar nije bio isporučen, Ragnina je zahtijevao da se oltar dovrši za mjesec dana, ili će on naručiti novi oltar (koji će morati sufinancirati spomenuti posrednik).³⁵

³⁰ K. Horvat-Levaj i R. Seferović, »Barokna obnova Kneževa dvora u Dubrovniku.«: 165-169.

³¹ K. Horvat-Levaj i R. Seferović, »Barokna obnova Kneževa dvora u Dubrovniku.«: 169-176.

³² K. Prijatelj, »Barok u Dalmaciji.«: 747-764. Radoslav Tomić, *Barokni oltari i skulptura u Dalmaciji*. Zagreb, 1995.

³³ Ovi dubrovački oltari donekle korigiraju ocjenu Krune Prijatelja o dekadenciji dalmatinskog klesarstva koje, po njemu, s djelom Bračanina Nikole Lazanića (nazočna i u Dubrovniku) potkraj 16. stoljeća, započinje "svoje posljednje poglavlje okarakterizirano notom opadanja i sve veće provincijalizacije" (K. Prijatelj, »Barok u Dalmaciji.«: 743).

³⁴ *Diversa de Foris* (dalje: *Div. For.*), ser. 34, sv. 123, f. 9v-10v (DAD).

³⁵ *Div. For.* sv. 123, f. 9v-10v. U skladu s tadašnjim običajima, kancelar Kristo Vlaichi je 8. ožujka 1689. godine pronašao Vicka Škapića na Placi te mu priopćio Ragninin prosvjed. Prema spisu sastavljenom 24. veljače 1687. godine, protomagistar Pavlović bio je dužan, posredstvom Škapića, dopremiti do Duha iste godine spomenuti oltar, za koji je Ragnina bio platio najprije 50, a potom 40 dukata. Tim prosvjedom Ragnina izjavljuje da, ukoliko se u roku od mjesec dana ne dovrši oltar "dlijetom u skladu s navedenim spisom" on će na trošak sebe i Škapića kao posrednika dati izraditi (nekom drugom) taj oltar i staviti ga u službu da se njegovo tako "bogougodno djelo ne odlaže više ni za jedan dan". Škapić se obvezao problem prenijeti korčulanskom protu.

Slika 1. Dubrovnik, Knežev dvor, fontana u atriju

Korčulanski proto, čini se, nije svoju obvezu izvršio ni nakon donatorova prosvjeda, jer su 1691. godine u istoj kancelariji “majstori klesari” Ilija Katičić, Jakov da Pan, Frano Bonas i Andrija Zucella posvjedočili da je Ragnina za izradu novog oltara u crkvi Karmen potrošio osamdeset i sedam dukata.³⁶ Danas, međutim, o tom djelu ne možemo donijeti nikakvu ocjenu, s obzirom da su u ranobaroknoj crkvi Karmen očuvana samo tri mramorna oltara, obilježena grbovima Restića, Đurđevića te grbom Dubrovačke Republike.

Paralelno s pisanim svjedočanstvima o ranim Katičićevim klesarskim radovima, dokumenti bilježe i jedan podatak iz njegova privatnog života: “snagom zaključka Presvjetlog i Presjajnog Malog vijeća” Katičić dobiva potkraj 1690. godine u vlasništvo cijelu kuću u Ulici od Sigurate, kao miraz svoje prve supruge Margarite (koja je, kako je već spomenuto, ubrzo nakon toga umrla), jer je to bila želja njezina pokojnog oca Matije Tilli.³⁷ Iz označenih granica -

³⁶ *Div. For.* sv. 123, f. 9v-10v. Taj dio, datiran 5. studenim 1691. godine, naknadno je dopisan sa strane na f. 10. Uz troškove novosagrađenog oltara navode se i takvi detalji kao što su izdaci za vapno i dlijeta.

³⁷ Kuću je Katičiću doznačila Marija, neudana kći pokojnog Matije. Kuća je bila neopterećena od svakog duga osim godišnjeg davanja 8 groša obližnjoj crkvi Preobraženja Kristova, zvanoj *Sigurata* (*Div. For.* sv. 124, fol. 69v-70v).

sjeverno i zapadno javne ulice te istočno i južno kuće - možemo zaključiti da se Katičićeva kuća nalazila na uglu s ulicom Prijeko, ili pak u gornjem dijelu bloka ispod zidina, što su pozicije koje i danas zapremaju razmjerno jednostavne stambene građevine iz 17.-18. stoljeća.

Uspjeh Ilije Katičića kao klesara, osim vijesti o skulptorskim djelima, indirektno potvrđuju izvori o još jednom aspektu njegova djelovanja, što ne bi mogao obavljati da svojim radom nije uspio postići znatnu financijsku samostalnost. Riječ je o novčanim poslovima vezanima uz izdavanje mjenica te uzimanje dragocjenosti u zalog (1695.).³⁸ Među njima, posebno je zanimljiv podatak iz 1697. godine o Iliji Katičiću i Nikoli dello Gaudiju kao "uobičajenim jamcima i ukupnim isplatteljima" mjenice u iznosu od sedamdeset i dva dukata, potrebnih za poslove sklopljene između Rafaela Coena i Nikole Morosinija iz Korčule.³⁹ Kako je Morosini već otprije poznat kao klesar u kamenolomu na Korčuli (koji je po nacrtima dubrovačkih klesara izrađivao naručene elemente na "licu mjesta" u kamenolomu),⁴⁰ nije teško zaključiti da se i ovdje radilo o većoj nabavi arhitektonske plastike.

Nakon ovih pozamašnih transakcija uslijedilo je i već spomenuto Katičićevo unapređenje u gastalda Bratovštine zidara 1698. godine, što je okvirno i zaključna godina perioda njegova ranog djelovanja u kojem se javlja prvenstveno kao klesar - *lapidista*, *scarpellino*. Bez obzira što nema mnogo očuvanih dokumentiranih djela iz tog vremena koja bi dala sliku Katičićeve eventualne umjetničke osobnosti, navedeni novootkriveni dokumenti svjedoče o njegovoj spretnosti i svestranosti, zahvaljujući kojoj će se u sljedećem razdoblju ranog 18. stoljeća iskazati u Dubrovniku i kao vrstan graditelj.

³⁸ Založene su zlatne naušnice i zlatni prsten s kamenom u vrijednosti od 15 dukata (*Div. For.* sv. 128, f. 161v).

³⁹ *Div. For.* sv. 129, f. 226v-227r. Spis je sastavio Ivan Naccara, "javni i zaprisegnuti pristav u kancelariji", zamoljen od Nikole Morosinija, Ilije Katičića i Nikole dello Gaudija, jer su izjavili da ne znaju pisati!

⁴⁰ Tako je 1690. godine sklopljen ugovor između Nikole dello Gaudija ("kamenoresca iz Napulja, oženjenog u Dubrovniku") i korčulanskih klesara Nikole Morosinija i Jerolima Miroševića, koji su u kamenolomu na Korčuli trebali prema Gaudijevom modelu izraditi i isporučiti veliki broj klesanih arhitektonskih elemenata (stupove, balkonate, žljebove i konzole). K. Horvat-Levaj i R. Seferović, »Barokna obnova Kneževa dvora u Dubrovniku.«: 173. Godine 1692. Nikola dello Gaudio platio je Nikoli Morosiniju 61 dukat za kamene stupove koje je brodom trebalo dopremiti iz Korčule (*Div. For.* sv. 125, f. 133v-134r).

Od graditelja do "protomagistra svih javnih gradnji" u Dubrovniku

Iako dostupni izvori iz ranog 18. stoljeća uglavnom šute o daljnjoj sudbini klesara Ilije Katičića, sačuvano je već spomenuto dragocjeno pismo koje je osvijetlilo njegovu djelatnost u prvom desetljeću stoljeća, obilježenog recepcijom baroknoga stila u dubrovačkom graditeljstvu. Dana 8. studenog 1712. godine, naime, na zasjedanju Vijeća umoljenih - Senata - pročitana je molba "meštra prota" Ilije Katičića:⁴¹ "Presvijetla i izvrsna gospodo. Većina mojih želja uvijek se svodila na to da imam mnogo prilika u kojima bih mogao ovom najponiznijom službom zaslužiti čast javne zahvalnosti. Sreća je ispunila moje molbe, pošto se državna dobrostivost poslužila primjenom mojih slabih vještina u brojnim gradnjama i drugim tehničkim izvedbama, što sam s pomoću Božjom uvijek nastojao izvesti na sretan način uz potpuno zadovoljstvo Vaših izvrsnosti. Osim gradnje crkve sv. Petra, Lovra i Andrije, imao sam čast služiti i u obnovi brojnih tvrđava, te naposljetku i one na molu, koja je već oporavljena od vode koja joj je prijetila znatnim oštećenjem. Velika fontana sada je gotovo učvršćena, te da javna vlast nije zaustavila radove, već bi bila u znatnoj mjeri obnovljena prema starom svom izgledu. Zvonu na gradskom zvoniku, pošto je istrunula njegova glava, razvezala se, spustila se nadolje, postavio sam novu gredu i vratio ga na njegovo prethodno mjesto. Različito teško artiljerijsko oruđe, napola zakopano među ruševinama sv. Margarite, oslobodio sam od ponekog oštećenja i dovukao uza zidove one crkvice. U državnoj sam službi izvršio brojne druge slične poslove radi ispunjenja najviših naredaba od strane Vaših izvrsnosti, koje ostaju označene na moju slavu da sam uvijek dobro služio ovoj Presvijetloj Republici. Sada, s pomoću Božjom ostaje još da se izvrši i najveličanstvenija od svih građevina kojom neka se ponosi cijela pokrajina, dakako, naša katedrala. Dobro je poznato svakome od Vaših izvrsnosti koliko sam u nju uložio truda, napora i znoja ne samo da bi se obnova nastavila, već da bi se popravilo ono što je ranije loše napravljeno. Stoga ne mogu tražiti drugo od neusporedive dobrote Vaših izvrsnosti nego da me smatrate preporučenim, tako da u ovoj već podmakloj dobi nastavim uživati čast darežljivih javnih milosti na onaj način i oblik koji se bude svidio najvišoj razboritosti Vaših izvrsnosti. Za Vašu svaku sreću neću nikad prestati moliti njegovo Božje Veličanstvo, kao što sam i obvezan."

⁴¹ *Acta Consilii Rogatorum* (dalje: *Cons. Rog.*), ser. 3, sv. 144, fol. 94r-95r (DAD). Pismo je u originalu objavio K. Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitekture«: 149. Prijevod pisma: Relja Seferović.

Prema tome, već iz titule *magister protto* vidljiv je napredak na poziciju voditelja građevinskih poslova, a sadržaj samoga pisma svjedoči o Katičićevu odgovarajućem sudjelovanju u važnim državnim graditeljskim radovima. Među njima, svojim se značenjem ističu gradski toranj i velika (Onofrijeva) gotičko-renesansna česma, čija bi restauracija (izvođena 1706/7. godine),⁴² da je tada bila dovršena, sigurno zahtijevala primjenu Katičićeva klesarskog umijeća. Katičićevo graditeljsko i klesarsko umijeće u znatno je većoj mjeri moralo obilježiti crkvu sv. Petra, Lovra i Andrije, premda ni tu nije izvjesno je li on autor "modela" obnove crkve, budući da je isti bio odobren u Senatu još 1676. godine.⁴³ Iznova podignuta sred sjeverne strane Place, na mjestu kapele iz 14. stoljeća, crkva s titularom bokokotorskih mučenika obnavljala se još 1705/6. godine.⁴⁴ No, nakon rušenja crkve i gradnje klasicističke Sorkočevićeve palače na njezinu mjestu, jedini joj je trag ostao u imenu ulice Petilovrijenci.

Drugi značajni podatak vezan uz Katičićevu djelatnost u tom vremenu jest angažman na obnovi utvrda, a napose one na molu, tj. na tvrđavi sv. Ivana,⁴⁵ tim više što je ranije, zbog krivog prijevoda Katičićeva pisma, taj udio bio tumačen kao rad na samome molu (tj. lukobranu *Kaše*).⁴⁶ Naslijedivši kao državni graditelj za utvrde niz istaknutih stranih i domaćih prethodnika, Katičića je zapala dužnost da sanira tvrđavu koja je postala svojevrsni zaštitni

⁴² *Cons. Rog.* sv. 140, f. 76v. Godine 1707. doznačeno je nadzornicima obnove velike česme 200 dukata. Ujedno je odlučeno da, kada česma bude obnovljena, nitko ne smije u njoj prati platna ili krpe, niti čistiti suđe, pod prijetnjom kazne zatvorom (*Cons. Rog.* sv. 140, f. 220r-v).

⁴³ Lukša Beritić, »Ubikacija nestalih građevinskih spomenika u Dubrovniku.« *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji* 10 (1956): 58-59. Evidencija o obnovi crkve vođena je od 1677. do 1702. godine u *Libro della fabbrica SS. Petri, Laurentii etc.* K. Vojnović, »Državni rizničari Republike Dubrovačke.« *Starine JAZU* 28 (1896): 252-253

⁴⁴ *Cons. Rog.* sv. 139, f. 100v; sv. 140, f. 28r. Tada je crkvi doznačeno prvo 200, te potom 300 dukata. Da je bila riječ o zahtjevnijoj gradnji svjedoči usporedba ukupnih utrošenih sredstava, koja su za crkvu sv. Petra, Lovra i Andrije iznosila 2921,29 dukata s troškovima za crkvu *Domino*, za koju je utrošeno 1200 dukata. *Acta Sanctae Mariae Maioris* (dalje: *ASMM*), ser. 76, 18. stoljeće, sv. 3182, br. 36 (DAD). *Spese fatte dalla Republica nelle fabbriche sacre dopo il Terremoto seguito l' anno 1667. Estratto dalli Libri della Cassa del Pubbico registrato RR et SS a carte, come appresso sarà notato.* dalje: *Spese nelle fabbriche sacre.*

⁴⁵ ... *risarcimento di piú fortezze, et ultimamente di quella del molo...* (*Cons. Rog.* sv. 144, f. 94r-95r).

⁴⁶ K. Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitekture«: 124. Obnova lukobrana *Kaše*, podignutog 1484. godine prema zamisli Paskoja Miličevića, započeta je tek desetak godina nakon Katičićeva pisma. Godine 1723., naime, Senat je u tu svrhu dodijelio 500 dukata nadzornicima obnove *Kaša*, a daljnje isplate su slijedile 1725. i 1726. godine (*Cons. Rog.* sv. 151, f. 105 r; *Acta Minoris Consilii* [dalje: *Cons. Min.*], ser. 5, sv. 91, f. 210r /DAD/).

znak grada sve do danas. Svoje dominantno obilježje “Sv. Ivan na mulu” za-dobiva 1552/7. godine, kada su, prema projektu poznatog graditelja Paskoja Miličevića, dvije povijesno slojevite utvrde monumentalnim renesansnim plaštom “zaogrnutu” u jedinstvenu tvrđavu.⁴⁷ U nizu sanacionih intervencija nakon potresa, kojima se učvršćuju substrukcije (1669.), obnavljaju nadsvođenja (1670., 1675.) i podižu prsobrani (1677.),⁴⁸ Katičić je pridonio zaštiti tvrđave od vode.

Premda je značenje navedenih graditeljskih zahvata za Dubrovnik neosporno, o kakvom je graditelju bila riječ najbolje svjedoči, kako sam Katičić kaže, “najveličanstvenija od svih građevina”, dakako, dubrovačka katedrala. Afirmaciju Katičića izborom na dužnost voditelja njezine gradnje - protoma-gistra - potvrđuje činjenica da su ranije tu funkciju obavljali državni arhitekti (pozvani iz Italije), te napose okolnost da je on na taj zadatak došao nakon oz-biljnijeg zastoja u gradnji.⁴⁹

Nije potrebno ponavljati već više puta publicirane podatke o zaslugama du-brovačkog opata i diplomata u Vatikanu, Stjepana Gradića, najprije za izbor projektanta katedrale - Andree Buffalinija iz Urbina (1671.), te potom i za dovođenje voditelja gradnje - đenoveskkih arhitekata Andreottija i Bazzija⁵⁰. Zadržat ćemo se samo na onom dijelu katedrale koji se pripisuje neposrednom Katičićevu prethodniku - sicilijanskom arhitektu, dominikancu, fra Tommasu Napoliju. Stupivši u službu Dubrovačke Republike 1689. godine,⁵¹ dakle, osam-naest godina nakon izrade projekta, Napoli se uključio u gradnju u vrijeme kada je bilo aktualno izvođenje gornjih zona sa svodovima.⁵² Kao što je bilo i za očekivati od tog renomiranog arhitekta,⁵³ on je, unatoč odluci Senata da

⁴⁷ Patricija Veramenta-Paviša, *Gradske zidine Dubrovnika*. Dubrovnik, 2004: 75-76.

⁴⁸ Lukša Beritić, *Utvrdjenja grada Dubrovnika*. Zagreb, 1955: 194-196.

⁴⁹ Dinamiku gradnje katedrale pokazuju isplate novca odobravane na sjednicama Vijeća umoljenih. Ukupno je za izgradnju katedrale utrošeno 51309,12 dukata (*ASMM*, 18. stoljeće, sv. 3182, br. 36. *Spese nelle fabbriche sacre*).

⁵⁰ Georgius Körbler, »Pisma opata Stjepana Gradića Dubrovčanina Senatu Republike du-brovačke od godine 1667. do 1683.« *Monumenta spectantia historiam Slavorum meridionalium*, vol. XXXVII, Zagreb, 1915. K. Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitek-ture.«: 122-123.

⁵¹ K. Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitekture.«: 124.

⁵² Katarina Horvat-Levaj, »Tommaso Napoli u Dubrovniku.«, u: *Umjetnički dodiri dviju jadranskih obala u 17. i 18. stoljeću*, Zbornik radova međunarodnog simpozija 2003. u Splitu, ur. Ivana Prijatelj-Pavičić. Split, 2006.

⁵³ Christian Norberg-Schulz, *Late Baroque and Rococo Architecture*. London, 1980: 174. Salvatore Boscarino, *Sicilia barocca, Architettura e città 1610-1760*. Roma, 1986: 206.

se podrži “arhetip stvoren u Rimu”,⁵⁴ uspio ranobaroknoj trobrodnoj građevini s transeptom i kupolom nad križištem dati svoj pečat. U tom pogledu izvori bilježe 1691. godine zamjenu projektiranoga bačvastog svoda u glavnom brodu modernijim križnim svodovima, koji su omogućili otvaranje većih prozora.⁵⁵ Stilska pak analiza upućuje da je “rimski” projekt katedrale bio obogaćen sicilijanskom tradicijom izvedbe bočnih terasa s balustradama.⁵⁶ Navedena inovacija ujedno je pojačala izražajnost baroknih asimetričnih profilacija kojima je Napoli uokvirio novoformirane velike prozore glavnog broda. Da je sicilijanski arhitekt, osim plastičke obrade svojih novokonstruiranih dijelova, plastički opremao i donje zone katedrale, koje su započeli denoveški prethodnici, svjedoče pisani izvori,⁵⁷ no zasad ostaje otvoreno pitanje je li za njegova službovanja, prekidana čestim odlascima u Beč (sve do konačnog napuštanja Dubrovnika 1700.),⁵⁸ započeta i konstrukcija kupole. Naime, sudeći po dinamici isplata za obnovu katedrale, nakon poleta početkom zadnjeg desetljeća 17. stoljeća, čini se da je glavni problem Senata potkraj istog desetljeća i stoljeća bio vratiti dugove “ocu arhitektu”, tako da je napredovanje gradnje zapalo u krizu.

Ponovno intenziviranje izgradnje katedrale izvori bilježe tek 1704. godine,⁵⁹ a već iduće godine nadzornici za obnovu suočili su se sa zatečenim propustima: odlukom Senata od 26. lipnja 1705. godine povjereno im je da, “kada budu mogli to napraviti, neka otklone nedostatke koje su sami izložili, pronađene u navedenoj gradnji”.⁶⁰ Jesu li spomenuti nedostaci (nastali vjerojatno u *intermezzu* nakon Napolijeva odlaska) utjecali na pozivanje Ilije Katičića ili je on, zajedno s nadzornicima za obnovu (plemićima koje je izabrao Senat), te nedostatke otkrio, možemo samo nagađati, ali svakako je neupitno, kako to svjedoči njegovo kasnije pismo, da ih je s uspjehom ispravio. Osim graditeljskih sposobnosti, Katičićevu promaknuću u protomagistra gradnje katedrale vjerojatno je išla u prilog činjenica da u to doba nije u Dubrovniku bilo državnog

⁵⁴ Katarina Horvat-Levaj, »Strani projektanti i domaća tradicija u dubrovačkoj baroknoj arhitekturi.«, u: *Zbornik I. kongresa hrvatskih povjesničara umjetnosti*, ur. Milan Pelc. Zagreb, 2004: 77; *Cons. Rog.* sv. 131, f. 165v.

⁵⁵ *Cons. Rog.* sv. 131, f. 144v, 165v.

⁵⁶ Vladimir Marković, »Arhitektura u Hrvatskoj.«, u: *Hrvatska i Europa, kultura, znanost i umjetnost*, sv. III, ur. Ivan Golub. Zagreb: HAZU i Školska knjiga, 2003: 602.

⁵⁷ *Cons. Rog.* sv. 132, f. 223v.

⁵⁸ *Cons. Min.* sv. 87, f. 229v.

⁵⁹ Godine 1704. dodijeljeno je u nekoliko navrata ukupno 4500 dukata (*Cons. Rog.* sv. 139, f. 31r, 55v, 63r).

⁶⁰ *Cons. Rog.* sv. 139, f. 182r-v.

Slika 2. Dubrovnik, katedrala, gornja zona s bočnim terasama i kupolom
(foto: Nenad Gattin)

arhitekta (iz Italije). Novi talijanski arhitekt (i kipar) - Marino Gropelli iz Venecije - pozvan je u državnu službu tek šest godina nakon odlaska Tommasa Napoleja, ali s posebnim zadatkom da obnovi u požaru stradalu crkvu gradskog zaštitnika (1706.), te je i u dokumentima tituliran kao "arhitekt crkve sv. Vlaha".⁶¹

Unatoč tom neočekivanom dodatnom projektu, unutar još nedovršene obnove Dubrovnika nakon potresa, na katedrali se intenzivno radilo i narednih godina.⁶² Činjenica da Senat nije imenovao Gropellija arhitektom katedrale, bez obzira na višekratno produživanje njegova mandata,⁶³ svjedoči o dostatnosti Ilije Katičića. Iako možda povremeno i konzultiran u tijeku gradnje, Gropelli je pridonio dovršenju katedrale prvenstveno na skulptorskom planu opreme

⁶¹ K. Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitekture.«: 150.

⁶² Sada se ponovno (1706.), kao i u razdoblju neposredno nakon potresa, uvode odredbe o zabrani otpuštanja majstora zaposlenih na katedrali za neke druge javne ili privatne poslove (*Cons. Rog.* sv. 140, f. 73v. Velike isplate novca za gradnju katedrale slijedile su i tijekom 1707., 1708., 1709. i 1710. godine (*Cons. Rog.* sv. 141, f. 29v, 31r, 116v, 150r; sv. 142, f. 78v-79r; sv. 143, f. 23v).

⁶³ *Cons. Rog.* sv. 141, f. 154v (1708.); sv. 143, f. 113r (1711.); sv. 144, f. 11v (1713.).

interijera. Nasuprot tome, Katičića je dopao zahtjevni zadatak dovršenja kupole. Štoviše, za pretpostaviti je da su se ranije spomenuti propusti u gradnji pokazali kritičnima upravo kod tog konstruktivno najsloženijeg posla. Dodatnu potvrdu pretpostavci da je visoka kupola s tamburom raščlanjenim kompozitnim pilastrima i prozorima-edikulama te lanternom na vrhu dovršena upravo u Katičićevo (a ne u Napolijevo) vrijeme, nalazimo u njezinim ranobaroknim rimskim obilježjima,⁶⁴ koja svjedoče da je ovdje, nakon Napolijevih invencija, ponovno poštivan Buffalinijev projekt.

Osim dovršenja najviše zone katedrale, Katičićevi završni radovi uključivali su, po logici tijeka gradnje, svakako izvedbu i montažu klesanih elemenata arhitektonske plastike na različitim ranije podignutim dijelovima građevine, koji su privedeni kraju potkraj prvog desetljeća 18. stoljeća. Stoga je u to doba (1709.) isplaniran i razmještaj oltara u suradnji s "arhitektom" (Gropellijem),⁶⁵ a uskoro je nabavljeno olovo za pokrov,⁶⁶ te stakla za prozore (1711.).⁶⁷ Pomaci prema kraju dugotrajne obnove rezultirali su optimizmom: u ožujku 1710. godine, zajedno s raspravom o Gropellijevu nacrtu za mramorni glavni oltar (koji je trebao biti naručen u Genovi),⁶⁸ na Vijeću umoljenih predloženo je da "Presjajni i Presvijetli gospodin knez sa svojim Malim vijećem mora izvršiti prvi svečani ulazak u našu katedralu o idućem blagdanu Presvetoga Rođenja Gospodina našega, ili kasnije".⁶⁹ Odbacivanjem te odluke, Senat se odlučio za "kasnije" kao za realniju opciju, određivši u veljači 1711. godine sljedeće božićne blagdane kao novi termin svečana ulaska u katedralu.⁷⁰ U tom kontekstu, 12. svibnja iste godine, na zasjedanju Senata izneseno je da "ako bude svečani ulazak u našu katedralu za Božić", Iliji Katičiću treba dodijeliti

⁶⁴ Paolo Portoghesi, *Roma barocca*. Roma - Bari, 1988.

⁶⁵ Dana 22. svibnja 1709. godine Senat povjerava upraviteljima i nadzornicima obnove katedrale da zajedno s arhitektom i drugim vještacima izrade pismena mišljenja i model razmještaja velikog oltara i drugih oltara, kao i svega ostaloga potrebnog da se nalazi u crkvi, te da o svemu što prije izvijeste Senat (*Cons. Rog. sv. 142, f. 81r*).

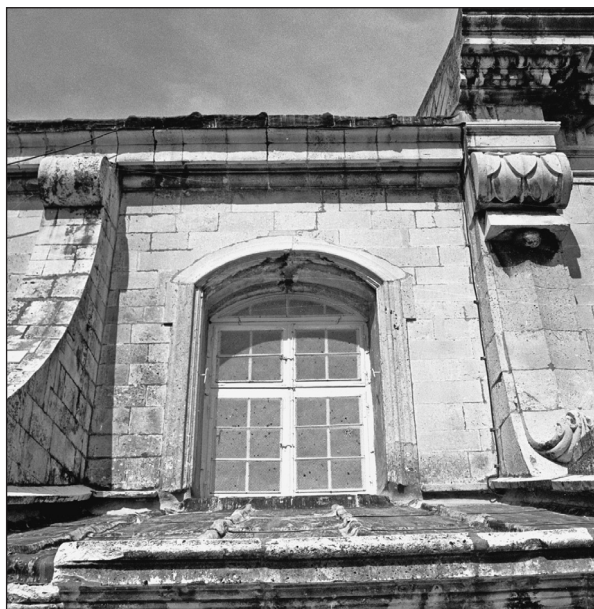
⁶⁶ *Cons. Rog. sv. 143, f. 50r* (1711.). Olovo je dodijeljeno za *pinaculo*. Konstrukcija kupole do-tjerivala se još 1726. godine, kada je ostakljena i lanternina. *Libro delle spese occorse nella fabbrica del Domo del 1726, f. 3r, 4r*.

⁶⁷ Stakla je izradio meštar Matija Dornik (*Cons. Rog. sv. 143, f. 52r, 108r, 111r*).

⁶⁸ *Cons. Rog. sv. 142, f. 184r-v*. Predloženo je da se isplati 1500 dukata kako bi se u Genovi naručio mramor za oltare. Odluka da se odobri model oltara prema nacrtu koji je izradio "naš arhitekt" (Gropelli) izglasana je s petnaest glasova za i petnaest protiv (te je naknadno prekrivena i odbacena). Gropelliju je također atribuiran nadgrobni spomenik nadbiskupa Tome Scottija (Vladimir Marković, »Ljetnikovac Bozdari u Rijeci dubrovačkoj i Marino Gropelli.« *Prilozi povijesti umjetnosti u Dalmaciji*, 30 (1990): 55), postavljen u sakristiji 1711. godine (*Cons. Rog. sv. 143, f. 38v*).

⁶⁹ *Cons. Rog. sv. 142, f. 184r-v*.

⁷⁰ *Cons. Rog. sv. 143, f. 50v, 51v*.

Slika 3. Dubrovnik, katedrala, prozor glavnog broda

nagradu.⁷¹ Izglasana sa četrnaest glasova za i dvanaest protiv, i ta je odluka naknadno odbačena, a izgleda da ponovno nije mogao biti ostvaren ni predviđen svečani ulazak; 31. prosinca 1711. godine, naime, organizirane su procesije za novu službu u katedrali kako bi se “umirila i odvrtila srdžba Božja”,⁷² a tijekom cijele iduće godine slijedile su daljnje isplate za dovršenje katedrale.⁷³ Na koncu, uslijedilo je i već poznato pismo Ilije Katičića, potaknuto ranijim odbacivanjem odluke o isplati odgovarajuće nagrade.

Po dovršenju katedrale početkom 1713. godine,⁷⁴ Senat je Katičićevoj molbi udovoljio: 15. veljače jednokratno mu je dodijelio nagradu od pedeset dukata,⁷⁵

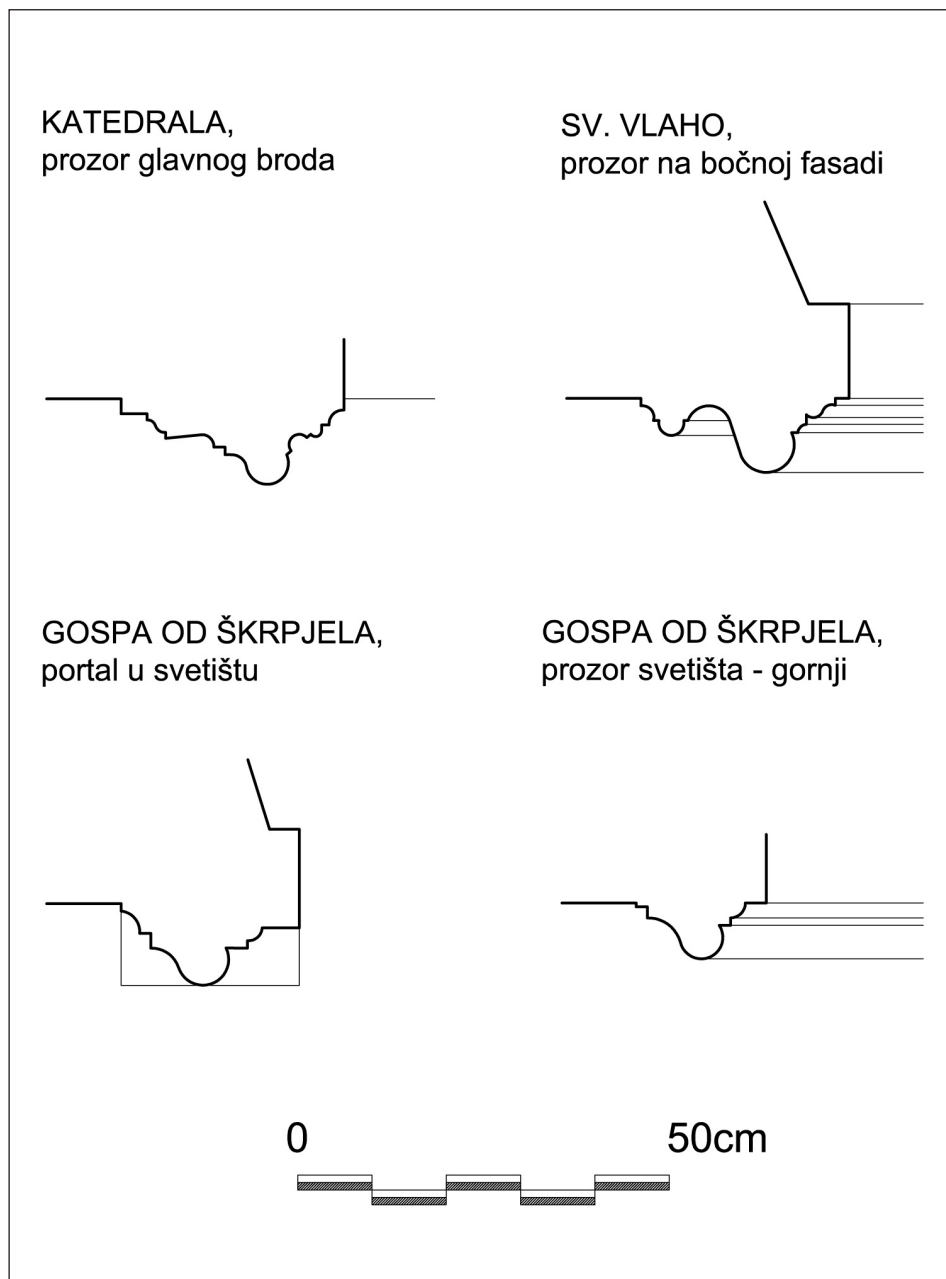
⁷¹ “Onoliko koliko bude kasnije određeno” (*Cons. Rog.* sv. 143, f. 108r).

⁷² *Cons. Rog.* sv. 143, f. 176r.

⁷³ *Cons. Rog.* sv. 144, f. 64v-65r, 107r, 117r.

⁷⁴ Završni zahvati na opremanju katedrale odvijali su se sljedećim redom: 22. studenog 1712. određeno je da se veliki oltar postavi u dno svetišta, te da se zatraži od Bratovštine lazarina da se oltar Uzašašća Bl. Dj. Marije prenese iz njihove crkve u katedralu (nudeći navedenoj bratovštini kopiju tog oltara) (*Cons. Rog.* sv. 144, f. 99r-v). Potom se raspravljalo o premještanju orgulja iz benediktinske crkve sv. Jakova (f. 99v-100r) ili pak iz franjevačke crkve u Slanom (f. 109r). Konačno, 24. siječnja 1713. odlučeno je da u katedrali mora stajati tron nadbiskupu i knezu jednakog oblika kao što je bio prije potresa (f. 115r). Mramorna menza glavnog oltara, postavljena u središtu svetišta, bila je naručena u Genovi 1761. godine (*Cons. Rog.* sv. 173, f. 86v).

⁷⁵ K. Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitekture.«: 149.

Slika 4. Dubrovnik i Perast, komparativni primjeri plastičnih profilacija (grafički prikaz: Ivana Valjato-Vrus)

Slika 5. Dubrovnik, crkva sv. Vlaha, prozori na bočnoj fasadi

štoviše, počastio ga je titulom “proto svih javnih gradnji” - *magister Elia Caticich creato Protto omnium Publicarum Fabricarum* - te mu je dodijelio doživotnu plaću od šesnaest groša dnevno.⁷⁶

Nakon navedene kronologije dokumentiranih zahvata na dovršenju katedrale koje je Katičić vodio, neminovno je zapitati se kakva je bila njegova uloga kao graditelja i klesara, odnosno možemo li očekivati u tom pogledu i određeni autorski izraz. Bez obzira na izvršena poboljšanja, o kojima i sam govori, bilo bi ipak nerealno smatrati da je Ilija Katičić promijenio katedralu znatnijim interveniranjem u prvotni Buffalinijev projekt (kao što je to bio slučaj s Tommasom Napolijem). Međutim, gotovo sa sigurnošću možemo ustvrditi da je katedrala “promijenila” Iliju Katičića.

⁷⁶ *Cons. Rog.* sv. 144, f. 123v; *Cons. Min.* sv. 89, f. 208v.

Premda se u okviru prostorne organizacije sakralne arhitekture neposredni utjecaj katedrale može očitati samo na jednoj crkvi - *Gospa od Loreta* u Kuni na Pelješcu,⁷⁷ - odrazi katedrale sveprisutni su u dubrovačkoj reprezentativnoj stambenoj arhitekturi. Osim prihvaćanja terasa,⁷⁸ tu je u prvom redu riječ o arhitektonskoj plastici. Jednostavne, na renesansnom nasljeđu utemeljene profilacije, koje karakteriziraju ranobarokni projekt katedrale, bile su u tijeku gradnje, zaslugom kasnijih arhitekata, a napose Napolija, obogaćene već spomenutim baroknim asimetričnim oblicima (prozori glavnog broda), ili su pak nadopunjene osebujnim bosiranjem (prozori sakristije i moćnika). Budući da jednake inovacije zamjećujemo u arhitektonskoj plastici gradskih palača iz ranog 18. stoljeća,⁷⁹ očito je riječ o prihvaćanju plastičkih inovacija katedrale, koje su ponajprije širili njezini majstori, među kojima je Katičić zauzimao prvo mjesto. Iako je dosad pronađen samo jedan Katičićev dokumentirani angažman na privatnoj stambenoj arhitekturi - pregradnja kuće na Pilama 1717. godine,⁸⁰ nema osnove sumnjati da su odgovarajući poslovi zauzimali veliki dio njegova vremena. Tim više što je značenje klesanih plastičkih elemenata u raščlambi vanjštine i unutrašnjosti dubrovačkih baroknih palača bilo i više nego znatno.

Osim na mogućim privatnim arhitektonskim narudžbama, Ilija Katičić se i nakon katedrale javlja na brojnim javnim (državnim) zadacima, poput inspekcije mlinova u Rijeci dubrovačkoj (1719),⁸¹ ili pak izgradnje općinskih kuća na Placi (1720).⁸² Međutim, pravi samostalni javni arhitektonski projekt uspio je, izgleda, dobiti tek izvan dubrovačkog područja.

Projekt u Boki kotorskoj

Svojim graditeljskim umijećem Ilija Katičić obogatio je jedan od najljepših urbanih ambijenata Boke kotorske - Perast. Oslobodivši se postupno prevlasti Kotorana, taj osebujni grad pomoraca i ratnika započinje svoj uspon sredinom

⁷⁷ Vladimir Marković, referat na znanstvenom skupu "Dani Cvita Fiskovića", Orebić, 1998.

⁷⁸ Vladimir Marković, »Kuća i prostor grada u Dubrovniku nakon potresa 1667. godine.« *Radovi Instituta za povijest umjetnosti* 14 (1990): 142.

⁷⁹ Katarina Horvat-Levaj, *Barokne palače u Dubrovniku*. Zagreb-Dubrovnik, 2001: 102-110, 134-147.

⁸⁰ *Div. For.* sv. 142, f. 168v. "Meštar klesar proto Ilija" podijelio je kuću i vrt, smještene na "vrhu Pila" između sestara Đive (supruga Luke Miličića) i Paule (supruga Nikole Ilija).

⁸¹ *Cons. Rog.* sv. 149, f. 30v-31r.

⁸² *Fabbriche, Libro della fabrica delle Case in Piazza Grande*, f. 9r.

16. stoljeća, da bi vrhunac moći dostigao odbijanjem turskog napada 1654. godine (“peraški boj”) te njihovim definitivnim protjerivanjem iz bokokotorskog zaljeva 1684/7. godine (oslobođenje Risna i Herceg Novog).⁸³ Koliki je bio odjek tih uspjeha svjedoči svečani dolazak samoga Petra Zrinskog u Perast svega tjedan dana nakon prve u nizu spomenutih pobjeda.⁸⁴

Mnogobrojna su svjedočanstva prosperiteta Perasta u graditeljstvu 17. i 18. stoljeća, počam od palača starih plemićkih bratstava, posebno one nadbiskupa Andrije Zmajevića s elegantnim zvonikom mauzoleja, do brojnih crkava okrunjenih velebnim projektom (nedovršene) barokne župne crkve sv. Nikole. Uz pozivanje arhitekata iz same Venecije radi projektiranja najreprezentativnijih od njih (Beatijev projekt zvonika i župne crkve),⁸⁵ za arhitektonsko osmišljavanje svog najznačajnijeg simbola - crkve *Gospe od Škrpjela* na otočiću ispred grada - općina perasha pomorske aristokracije izabrala je upravo dubrovačkog protomagistra Iliju Katičića.

Kako je ranije spomenuto, već je Ivan Kukuljević Sakcinski ustanovio da u dubrovačkom arhivu postoji “pismo Perastjanah koji moliše da im Dubrovčani pošalju protomeštra, graditelja na glasu, Iliju, za nekoliko danah, da načini osnovu za neku općinsku zgradu, koju namjeravahu sagrađiti”.⁸⁶ Iako bi se iz navedenog moglo zaključiti da je Katičić u Perastu projektirao javnu profanu građevinu, kako je uostalom taj Kukuljevićev podatak u kasnijoj literaturi bio i tumačen,⁸⁷ detaljna arhivska istraživanja⁸⁸ pokazuju da je ipak bila riječ o sakralnoj građevini. Naime, u analitičkom inventaru fonda *Acta Sanctae Mariae Maioris*, doduše, piše: *La comunità di Perasto impegna la Repubblica*

⁸³ Pavao Butorac, *Kulturna povijest grada Perasta*. Perast, 1999: 109.

⁸⁴ Pavao Butorac, *Boka kotorska u 17. i 18. stoljeću - politički pregled*. Perast, 2000: 64. Stjepan Čosić i Nenad Vekarić, »Hrvatski jug: Dubrovačka Republika i Boka kotorska.«, u: *Hrvatska i Europa, kultura, znanost i umjetnost*, sv. III, ur. Ivan Golub. Zagreb: HAZU i Školska knjiga, 2003: 90-92.

⁸⁵ P. Butorac, *Kulturna povijest grada Perasta*: 403-408. Najprije Ivan Krstitelj Scarpa gradi, prema Beatijevu projektu, zvonik (1691.) usklađen s postojećom renesansnom crkvom, a potom Giuseppe Beati izrađuje dvije varijante projekta nove župne crkve, centralnu (koja je odbačena) i longitudinalnu, prema kojoj je trebala biti podignuta trobrodna crkva s transeptom i kupolom, čija gradnja započinje 1742. godine postavljanjem kamena temeljca za svetište i dvije oktogonalne sakristije. Zbog financijskih poteškoća radovi su ubrzo obustavljeni, a njihov nastavak na prijelazu 18. u 19. stoljeće rezultirao je samo dovršenjem prethodnih spomenutih započetih dijelova.

⁸⁶ I. Kukuljević Sakcinski, *Slovník umjetnikah jugoslavenskih*: 77-78.

⁸⁷ Ilija Katičić... “koji je radio na nekim palačama u Perastu.” K. Prijatelj, »Dokumenti za historiju dubrovačke barokne arhitekture.«: 124.

⁸⁸ Zahvaljujem Relji Seferoviću za trud uloženi oko razješavanja zagonetki oko pisma iz Perasta, za koje Kukuljević nije bio donio signaturu.

di mandarle a Perasto per pochi giorni il proto muratore Elia onde possa servirsi dell'opera sua in una fabbrica pubblica".⁸⁹ No iza navedenog kriju se pisma vezana uz dovršetak gradnje crkve *Gospa od Škrpjela*, koja svojim baroknim svetištem s kupolom daje prepoznatljiv akcent Perastu i danas.

Štovanje *Gospa od Škrpjela* počinje u 15. stoljeću, kada se na umjetno povećanu morskome grebenu podiže kapelica s "čudotvornom" slikom.⁹⁰ Potisnuvši time rivalstvo Kotorana, s patronatom nad susjednim benediktinskim otokom sv. Jurja, Peraštani su svoje svetište posebno počastili nakon suzbijanja turske opsade grada (1654.) zavjetom općine da će svake godine 15. svibnja slaviti spomen na pobjedu svečanim ophodom u kojem će se nositi Gospina slika.⁹¹

Građevna povijest crkve u njezinu današnjem obliku započinje u 17. stoljeću, oblikovanjem broda (1628.), rastvorenog na pročelju decentnim portalom s timpanonom i rozetom, a na bočnim stranama osebujnim ovalnim okulusima.⁹² Izvedbom pak okrugloga ugaonog zvonika-kule s puškarnicama i ložom (na kojem se stražarilo danju i noću), crkva je još više urasla u život svojega grada, koji nisu štatile zidine već sustav kaštela i privatnih kula. Nakon oštećenja u potresu 1667. godine, posebnu brigu za crkvu pokazao je znameniti Peraštanin, nadbiskup Andrija Zmajević, ukrasivši je, baš kao i svoju novopodignutu palaču, slikama Tripa Kokolje (1684-1694).⁹³ Kulminaciju tih nastojanja značila je odluka prokuratora svetišta, kapetana Nika Burovića, 1718. godine, da se sagradi mramorni oltar "na čast Gospe i ukras crkve".⁹⁴ Reprezentativnost tog, u Veneciji naručena oltara, zahtijevala je i doličan prostor. Stoga se 1720. godine pristupa planiranju gradnje novoga svetišta, koje je očito nadmašivalo domaće snage, tako da se Peraštani obraćaju za pomoć svojem najbližem uglednom i prijateljskom susjedu sljedećim pismom:⁹⁵ "Presvijetla i preslavna gospodo, veleštovani gospari. Od vremena naših predaka na jednom otočiću smještenom nasuprot, u blizini ovoga grada, bijaše podignuta crkva u čast Presvete Djevice. Nju su s osobitom pobožnošću posjećivali svi kršćani iz ovoga kraja, te je s milošću Božjom bila posebno privilegirana. U posljednjem strašnom potresu, koji se zbilo 1667. godine, srušila se i ova crkva.

⁸⁹ ASMM, 18. stoljeće, sv. III, br. 318, 319. Inventar fonda sastavio je arhivist Luko Ćurlića.

⁹⁰ P. Butorac, *Gospa od Škrpjela*: 36.

⁹¹ P. Butorac, *Gospa od Škrpjela*: 40, 66.

⁹² P. Butorac, *Gospa od Škrpjela*: 48.

⁹³ P. Butorac, *Gospa od Škrpjela*: 69.

⁹⁴ P. Butorac, *Gospa od Škrpjela*: 73.

⁹⁵ ASMM, 18. stoljeće, sv. III, br. 318. Prijevod pisma: Relja Seferović.

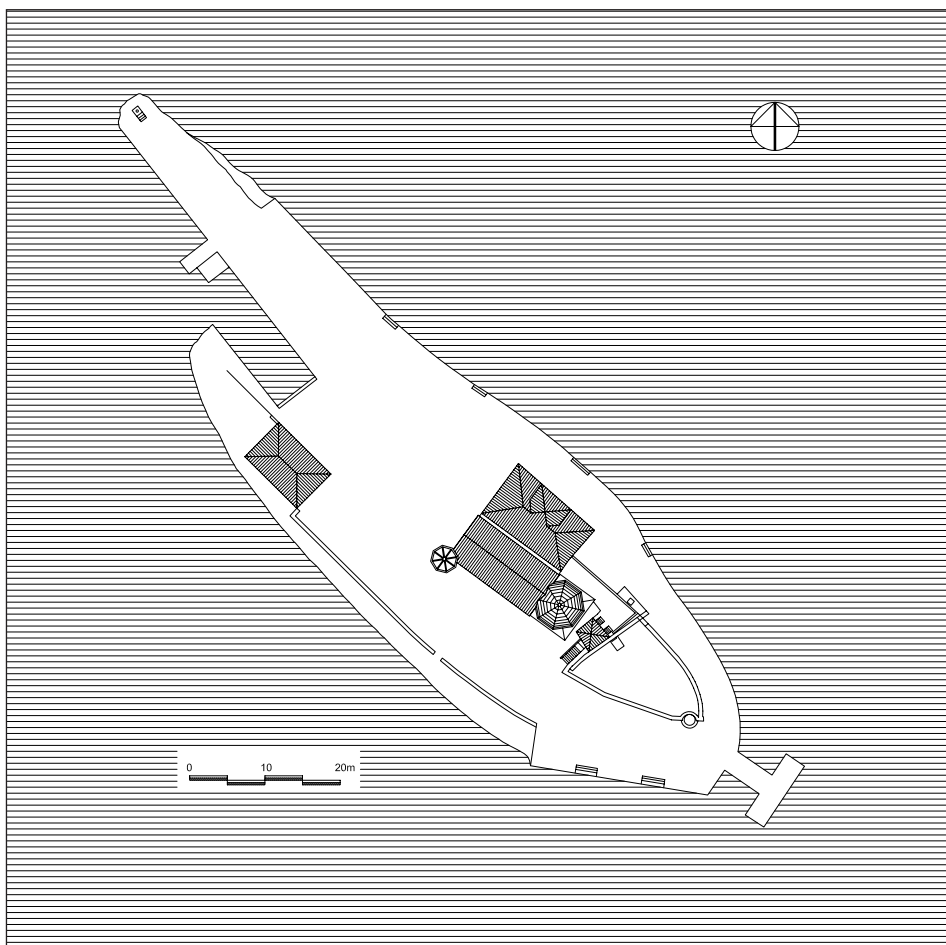

Slika 6. Boka kotorska, pogled na Perast s otocima
Gospe od Škrpjela i Sv. Jurja

Poslije su je obnovili naši oci, ali oni sami nisu je mogli dovesti do krajnjeg savršenstva. Budući da mi želimo dovršiti ovo zdanje podignuto u čast velike Majke Božje, s najvećom odanošću odlučili smo zamoliti Vaša gospodstva da se udostoje dopustiti tom protu, majstoru Iliji, neka na nekoliko dana doputuje ovamo. Pošto pregleda potrebna mjesta i pošto se naruče potrebni materijali, mi ćemo ga barkom vratiti na mjesto. Pouzdajemo se mnogo da će nam jedinstvena pobožnost Vaših gospodstava izaći ususret, da bi više promicala slavu Gospodina Boga i njegove Presvete Majke, i udijeliti nam ovu milost. Njome će se povećati naše duboko poštovanje za Vaša gospodstva, kojim se odano potvrđujemo kao najponizniji, najodaniji i najviše obvezni sluge. Kapetan i vijećnici zajednice. Perast, 7. rujna 1720. godine.”

Odgovorivši pismom već za dva dana, Dubrovčani su odobrili Katičićev odlazak uz uvjet da zbog “sudjelovanja u više gradnji od javnog interesa” bude što prije vraćen,⁹⁶ što je kapetan Burović na svojevrsan način pismeno obećao već u vrijeme Katičićeva boravka u Perastu (18. rujna): “Dok ne vratimo majstora, protu Iliju, želimo iskazati Vašim gospodstvima naše najčvršće

⁹⁶ *Litterae et Commissiones Ponentis*, serija 27.6, sv. 48, f. 119r (DAD).

Slika 7. Perast, otok Gospe od Škrpjela, situacija (arhitektonska snimka: Davorin Stepinac i Ivan Tenšek, 1974., grafička obrada: Ivana Valjato-Vrus)

vezane obveze.”⁹⁷ Da je Katičić stvarno i projektirao svetište rečene crkve potvrđuju zapisi u troškovniku gradnje.⁹⁸ Sama pak građevinska izvedba povjerena je domaćem majstoru Vuku Kandijotu (iz Dobrote) i Petru Dubrovčaninu, dok je kamen naručen, kako je to već bilo uobičajeno za južnodalmatinske krajeve, u kamenolomu na Korčuli. Prema natpisu na svetištu, gradnja je bila

⁹⁷ ASMM, 18. stoljeće, sv. III, br. 319.

⁹⁸ “Nacrt za kapelu učinio je neki proto Ilija iz Dubrovnika” (P. Butorac, *Gospa od Škrpjela*: 75). Dokument se nalazi u Župnom arhivu Perasta. *Libro della Chiesa della Beata Vergine Maria di Scarpello*, f. 102-103.

dovršena do 1722. godine, a zatim su tijekom iduće četiri godine izvršena dodatna arhitektonsko-plastička dotjerivanja.⁹⁹

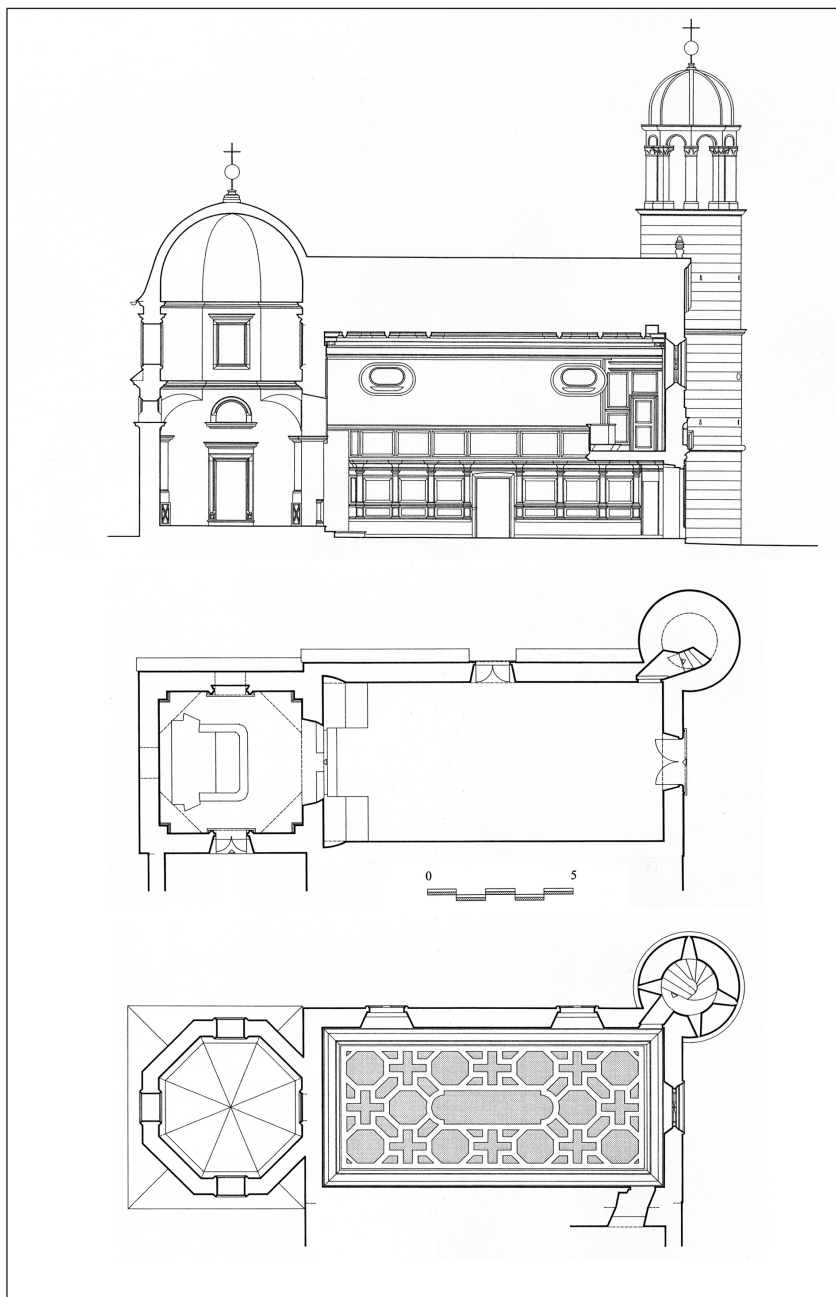
Osnovno obilježje Katičićeva projekta čini kvadratično svetište s oktogonalmim tamburom i kupolom, prigrađeno u cijeloj širini pravokutnome brodu. Koliko je takav koncept želja naručitelja, a koliko Katičićeva invencija ostaje otvoreno, no svakako se izborom oktogona za tlocrt kupole dubrovački protomagistar nadovezao na jedan od najefektnijih peraških arhitektonskih spomenika - oktogonalni zvonik Zmajevićeva mauzoleja (1678) - nagovijestivši time na svojevrsan način i najprepoznatljivije elemente planirane nove župne crkve, njezine oktogonalne sakristije (1742-1784).

Unatoč tradicionalnom obliku kupole, primjerenom više renesansi nego baroku, u prostornoj organizaciji dviju jedinica - broda i svetišta - ostvarena je određena dinamika. Svetište dominira unutrašnjim prostorom crkve prvenstveno svojim rafiniranim osvjetljenjem, što raskošnom mramornom oltaru daje baroknu sceničnost. U volumnoj kompoziciji, pak, oktogonalna kupola s tamburom iznad kvadratične baze skladno je izbalansirana s okruglim ugao-nim zvonikom, također zaključenim kupolastom kapom. Novoooblikovana zorna crkve ističe se i finijom kamenom građom - glatko klesanim kvadrima - no ono u čemu je Katičić postigao posebnu arhitektonsku kvalitetu njezina je raščlamba.

S unutrašnje i vanjske strane sva su tri glavna dijela - svetište, tambur i kupola - međusobno odvojena višestruko profiliranim kamenim vijencima. Plastička kvaliteta dana je i otvorima - pravokutnim portalima i malim prozorima u obliku luneta na donjem dijelu svetišta, te visokim pravokutnim prozorima na tamburu kupole, postavljenima u svako drugo polje oktogona. Obradom njihovih kamenih okvira postignuta je fina distinkcija na subordinirane lunete s profilacijama izvedenima unutar debljine zida te na dominantne portale i prozore tambura s istaknutim, asimetrično profiliranim doprozornicima zaključenima vijencima. Da ne bi narušio sklad cjeline, Katičić je pribjegao i oblikovanju "slijepih otvora" na onim mjestima na kojima nije mogao formirati prave otvore (portal na bočnom zidu svetišta nasuprot sakristiji,¹⁰⁰ prozor u tamburu zaklonjen potkrovljem broda).

⁹⁹ P. Butorac, *Gospa od Škrpjela*: 75. Godine 1723. postavljen je oltar, 1724. godine dotjerivala se kupola (obložena bakrom), 1725. godine podignuta je sakristija, a 1726. godine unutrašnjost je popločena denoveškim mramorom, čime je završila navedena obnova.

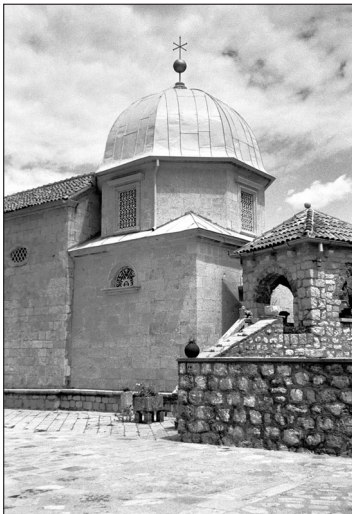
¹⁰⁰ Sredinom 18. stoljeća Vicko Smecchia oblikovao je iznad sakristije terasu s kamenom balustradom.

Slika 8. Perast, crkva Gospe od Škrpjela, uzdužni presjek i tlocrti na donjoj i gornjoj razini (arhitektonska snimka: Davorin Stepinac i Ivan Tenšek, 1974.)

Slika 9. Perast, crkva Gospe od Škrpjela

Slika 10. Perast, crkva Gospe od Škrpjela, pogled na svetište

Slika 11. Perast, crkva Gospe od Škrpjela, prozor na tamburu kupole

Slika 12. Perast, crkva Gospe od Škrpjela, tambur kupole s prozorima u svetištu

Inspiraciju za navedene bogate profilacije, nove za bokeljsku sredinu, čiju arhitektonsku plastiku u to doba karakterizira ili renesansna linearnost ili venecijanski *bugnato*, Katičić je bez sumnje pronašao u adekvatnim Napolijevev prozorima glavnog broda dubrovačke katedrale. Ponovljeni ubrzo i na bočnim prozorima Gropellijeva Sv. Vlaha, oni su, kako je već spomenuto, i za barokni Dubrovnik značili inovaciju. Dovevši barokno tretiranu arhitektonsku plastiku u skladan oblikovni odnos s tradicionalnom prostornom organizacijom peraškog svetišta, Ilija Katičić je na spretan način objedinio dva različita likovna izraza. Kao takvi, prozori i portali svetišta *Gospe od Škrpjela* predstavljali su reprezentativni uzor za daljnje plastičko opremanje baroknih sakralnih i profanih građevina Boke kotorske.

Projekt za svetište i kupolu crkve *Gospe od Škrpjela* posljednje je Katičićevo dokumentirano djelo i svojevrsna kruna njegova rada. Bez obzira na pojedine prethodno istaknute dubrovačke zadatke, s katedralom kao najistaknutijom, ovdje je od protomagistra - voditelja gradnje tuđih projekata, Katičić uzdignut na rang projektanta, čiji su projekt realizirali drugi majstori. Premda nedosta-

ju ranija sačuvana djela koja bi mogla ilustrirati Katičićev postupni umjetnički razvoj, i na temelju tog jedinog očuvanog autorskog rada možemo iznijeti hipotetičnu ocjenu. Preuzevši od renesanse jasnu i skladnu prostornu strukturu, Katičić ju je oplemenio baroknom plastikom, koju znalački i s ukusom preuzima od visoko rangirana talijanskog arhitekta. Stoga nije presmionio zaključiti da je jednako originalno kombiniranje tradicionalnih obilježja i baroknih inovacija davalo pečat i njegovim drugim, srušenim ili još neatribuiranim djelima nastalima nakon rada na katedrali.

Posljednje dane svoga života Ilija Katičić proveo je u Dubrovniku, gdje 9. prosinca 1727. godine piše oporuku, koju je u zbirci starih dubrovačkih oporuka pronašao Ivan Kukuljević Sakcinski.¹⁰¹ Iz nje doznajemo da ga je u starosti njegovala sestra Katarina, udovica Đura, koju imenuje svojom nasljednicom i ostavlja joj naknadno stečenu kuću u Dubrovniku u kojoj je živio, dok ranije spomenutu kuću u Ulici od Sigurate prepušta rizničarima sv. Marije. Stoga možemo zaključiti da Dubrovčani, ali i Peraštani, nisu Iliju Katičića nagradili za njegove graditeljske i obnoviteljske pothvate samo priznanjima i titulama. Posebno priznanje odali su Dubrovčani Iliji Katičiću sahranom u franjevačkoj crkvi Male braće.¹⁰²

Prilog

Oporuka Ilije Katičića¹⁰³

Testamentum Eliae Caticich lapicidae. Anno Domini Millesimo Septingentesimo Vigesimo Octavo. Indictione VI. Die vero XVIII mensis Januarii Rhacusii. Hoc est Testamentum Eliae Caticich lapicidae repertum in Publica Notaria huius civitatis ubi inter alia viventium testamenta ex consuetudine datum fuerat ad servandum sub die vero V currentis mensis, per Dominos Consules cum supplemento extractum, apertum, lectum et publicatum nec non ut infra admissum ad registrandum pro eius et contentorum in eo perpetuis robore et firmitate. Cum quidem Testamento excipit erat ser Vladislavus Lucae de Gozze Judex et est tenoris sequentis videlicet.

A dí 9 Decembris 1727 Ragusa.

¹⁰¹ Ivan Kukuljević Sakcinski, *Arhiv za povjestnicu jugoslavensku*. IV (1857): 332.

¹⁰² "Dana 4. siječnja 1728. godine. Ilija, pučkim govorom zvan *proto*, primivši sve sakramente, preminuo je navedenog dana u devetnaest sati i četvrt, u dobi iznad osamdeset godina. Pokopan je u crkvi sv. Frana, s osam baklji." *Matica mrtvih Grad (1722-1729)*, M-6 (DAD).

¹⁰³ *Test. Not.* sv. 75, f. 133r-v. Transkripcija oporuke: Relja Seferović.

Ritrovandomi io Elia Caticich sano di mente et intelletto benché aggravato dall'infermità corporale ricordevole dell'amonizione Evangelica, la qual dice estote parati, faccio questo mio ultimo Testamento, col quale revoco ogni altro, che per il passato avessi fatto, volendo che questo solo abbia vigore. In primis raccomando l'anima mia al mio Creatore e Redentore Gesù Christo acciò per sua infinita misericordia e per intercessione della Gloriosa Vergine Maria si degni riceverla nel consorzio delli suoi eletti. Poi lascio per decime e primizie alle tre solite chiese, cioè è Santa Maria, Santo Biagio e Madonna delle Danze a grossetti 6 per cadauna, una volta tantum. Lasso alla chiesa di S. Jacomo alle Plocie, Madonna delle Danze e Madonna delle grazie a una Torcie di tt. una per cadauna una volta tantum. Lasso a Cattarina moglie di quondam Giorgi mia germana tutta la casa ove abito con tutte le sue attinenze per la fedel servitù prestatami in tanti anni della mia malatia.

Lasso alli Signori Tesorieri di S. Maria la mia casa posta in Sigurat, e che dell'affitto d'essa mi faccino celebrar tante messe per l'anima mia.

Lasso alli miei piú stretti parenti, che si trovano in Smokovienaz, ducati quattro da darsi una volta dall'infrascritto mio erede.

Ordino a Cattarina a chi ho lassato la casa di sopra, che questa casa resti obbligata in perpetuo per celebrazione di doi messe piane il giorno di morti da darsi da essa, e da quelli che possederanno detta casa.

Di tutto il resto delli miei beni presenti e futuri col nome di Dio faccio mia universal erede la sudetta Cattarina per la gran servitù fattami in tanti anni di mia malatia.

Eppitropi di questo mio testamento faccio Reverendo Domino Michele Buonuomo e Reverendo Domino Michele Pescich alli quali raccomando l'esecuzione di questo testamento.

Dichiaro che la casa in Sigurat lassata alli Signori Tesorieri, da persone antiche mi son informato, che il fondo di detta casa è di conto loro, e perciò l'ho lassato alli medesimi, non ostante che quondam Domino Niccoló Slattarichi Rettore di Sigurat pretendeva da me grossetti otto all'anno per certa facciata di detta casa, il che non è altrimenti, se non tutto il fondo de' Signori Tesorieri.

Die XVIII mensis Januarii 1728.

Reverendi Domini decimarii Sanctae Mariae Majoris et pro eis ser Vincentius Maria Volanti eorum exactor, item ser Christophorus Vlaichius exactor Dominorum Procuratorum ecclesiae Sancti Blasii, item et Nicolaus Gleghievich procurator ecclesiae Sanctae Mariae Danciarum, sponte omnes tres contenti et confessi sunt habuisse et recepisse ab eppitropis suprascripti testamenti suprascriptos grossos XVIII videlicet quilibet eorum grossos sex iuxta formam legati. Et propterea eos quietaverunt et quietant in forma. Rationem dando.

ILIJA KATIČIĆ IN THE BAROQUE RECONSTRUCTION OF DUBROVNIK AND PERAST: MOST RECENT FINDINGS ON THE LIFE AND WORK OF THE RAGUSAN ARCHITECT AND STONEMASON

KATARINA HORVAT-LEVAJ

Summary

Ilija Katičić (1647-1728) played a significant role in the reconstruction of Dubrovnik after the Great Earthquake of 1667. Having succeeded Italian architects as the state's chief architect of the cathedral, he contributed to the reaffirmation of the local masons and engineers after a halt caused by the great natural disaster. However, his rise in Dubrovnik's service and the awarded title of protomagister (chief supervisor) of public works (1713) were the result of many laborious projects.

The first mention of Katičić's commissions in Dubrovnik can be traced in the documents of the stonemasons' confraternity resident in All Saints Church (Domino Church). Being employed at the preparatory stage of Domino's reconstruction (1686), Katičić came into contact with other Ragusan stonemasons, but also with Nicolà dello Gaudio of Naples, with whom he collaborated on the reconstruction of the atrium of the Rector's Palace (1687), as well as on the financial transactions related to negotiable notes (within larger commissions in the quarries of Korčula). Apart from Katičić's reconstruction of the carved elements of architectural monuments, the contemporary sources refer to his participation in the carving of the stone altar in the Church of Our Lady of Carmel (1691). Successful completion of these projects led to his promotion into *gestaldus* (head) of the stonemasons' confraternity in 1698, a year which roughly concludes his early career of a stonemason.

By the beginning of the eighteenth century, Katičić embarked upon his career of the state's builder, crowned with the finalisation of the cathedral. It was the letter which, once the structure had been finished, Katičić addressed to the Ragusan Senate that bears witness to his earlier projects, such as the rebuilding of the Church of SS Petar, Lovro and Andrija in the Placa (pulled down at the start of the nineteenth century), along with the reconstruction of the Renaissance fortress of St John in the city port. The rebuilding of the cathedral was delayed due to the departure of the Sicilian architect Tommaso Napoli in 1700. Having taken his place, Katičić's first duty was to rectify certain defects in the construction. Analysis of style, however, indicates that in the demanding finalisation of the dome following Napoli's innovations (alterations in the doming, shaping of side terraces), Katičić decided to resume the original Roman early-Baroque design by Andrea Buffalini from 1671, and thus earned himself a reward, life's annuity and the mentioned high title. He proved equally successful in a number of state and private projects, contributing to the spreading of distinctive Baroque forms adopted by Italian state architects whose work he directly challenged in the construction of the cathedral. However, Katičić was entrusted with the execution of original public projects outside the Dubrovnik area only.

Ilija Katičić contributed to one of the most beautiful urban surroundings of the Bay of Kotor— Perast—which began to flourish after the victory over the Turks in 1654. In 1720, Katičić was commissioned by the Perast municipality to design its most important shrine - Church of Our Lady of the Rock (Gospa od Škrpjela) on the islet which lies just off the town itself. The main feature of Katičić's project is a quadrangular sanctuary with a dome mounted on a Renaissance octagonal drum, accentuated by richly profiled elements of the Baroque architectural plastic. The asymmetrical profiles of the stone frame openings of the drum lean on Napoli's window design on the central nave of Dubrovnik's cathedral, but also on Gropelli's windows on the side facades of St Blaise's Church in Dubrovnik. This last in the series of Katičić's extant projects confirms a hypothesis on his artistic individuality characterised by a harmonious blending of the Renaissance heritage and Baroque plastic innovations.

Ilija Katičić spent his last days in Dubrovnik, where, in 1727, he wrote his will. He was buried in the Franciscan Church, as befitted his favourable reputation.